

**Gjerstad
kommune**

KOMMUNAL PLANSTRATEGI 2024 - 2028

Hva skal vi ha fokus på fremover?
Hvilke planer trenger vi?

Vedtatt av kommunestyret sak ?, dato ?

post@gjerstad.kommune.no

Innholdsfortegnelse

Kommunestyrevedtak om kommunal planstrategi 2024 – 2028.....	3
1. Kommunal planstrategi som verktøy for kommunens planlegging	3
1.1 Formålet med planstrategien	3
1.2 Kommunalt plansystem og planhierarki	3
1.3 Avgrensning av planstrategien.....	4
1.4 Medvirkning i planprosesser.....	5
2. Overordnede føringer og dokumenter.....	5
2.1 Nasjonale forventninger til kommunenes planlegging.....	5
2.2 Regionplan Agder 2030 og andre regionale planer	6
2.3 Lokale føringer – Kommuneplanen.....	8
3. Utviklingstrekk og utfordringer som påvirker planbehovet.....	9
3.1 Befolknings- og demografiutvikling	10
3.2 Folkehelse og levekår.....	12
3.3 Samfunnsikkerhet, klima og miljø	15
3.4 Liten kommune og interkommunale samarbeid	16
4. Oversikt over gjeldende planer	16
Kommuneplan	16
Kommunedelplaner – tema.....	16
Kommunedelplaner – areal.....	17
Reguleringsplaner.....	17
Temaplaner.....	17
5. Vurdering av planbehov for perioden 2024 – 2028	19
5.1 Revisjon/oppdatering av kommuneplanen	19
5.2 Kommunal beredskap	19
5.3 Planarbeid drøftet, men ikke prioritert for perioden 2024-28.....	20
6. Planer som skal utarbeides i planperioden 2024-2028.....	21
6.1 Påbegynte planer	21
6.2 Planer med oppstart i perioden 2025-2028.....	21
6.3 Tilleggsinfo om diverse prioriterte planer	23

Kommunestyrevedtak om kommunal planstrategi 2024 – 2028

Kommunestyret har behandlet saken i møte 12.12.2024 sak ?

Kommunestyret vedtak/innstilling

Forslag til kommunal planstrategi for Gjerstad kommune 2024-2028, datert ?.11.2024 vedtas med de endringer kommunedirektøren anbefaler i saksutredningen, under «Vurderinger».

1. Kommunal planstrategi som verktøy for kommunens planlegging

1.1 Formålet med planstrategien

Formålet med den kommunale planstrategien er å klargjøre hvilke planoppgaver kommunen bør starte opp, eller videreføre i inneværende kommunestyreperiode, for å legge til rette for ønsket samfunnsutvikling, med tanke på langsiktig arealbruk, folkehelse og klima og miljø. Utgangspunktet for arbeidet med planstrategien er kommunens utfordringsbilde og mulighetsrom, mye basert på folkehelseoversikten (se kap. 3). Ut fra dette skal det vurderes om kommunens eksisterende planportefølje er egnet til å håndtere disse utfordringene og bidra til å utvikle kommunen i positiv retning.

Planstrategien setter et sterkt fokus på at planleggingen skal være behovsstyrt og ikke gjøres mer omfattende enn nødvendig. Etter plan- og bygningslovens (PBL) § 10-1 om Kommunal planstrategi skal kommunestyret minst én gang i hver valgperiode, og senest innen ett år etter konstituering, utarbeide og vedta en kommunal planstrategi. Arbeidet med planstrategi gir kommunestyret mulighet til å gjøre strategiske valg for ønsket utvikling, og legge til rette for en samlet vurdering av planbehovet relativt tidlig i valgperioden.

Den kommunale planstrategien er altså ikke en plan, men et strategidokument som skal få frem den politiske prioriteringen av planbehovet i kommunestyreperioden, og om kommunale planer eventuelt skal helt eller delvis revideres. Planstrategien er retningsgivende for kommunens planlegging og har ingen direkte rettsvirkning for kommunens innbyggere. Det kan ikke fremmes innsigelse mot kommunal planstrategi.

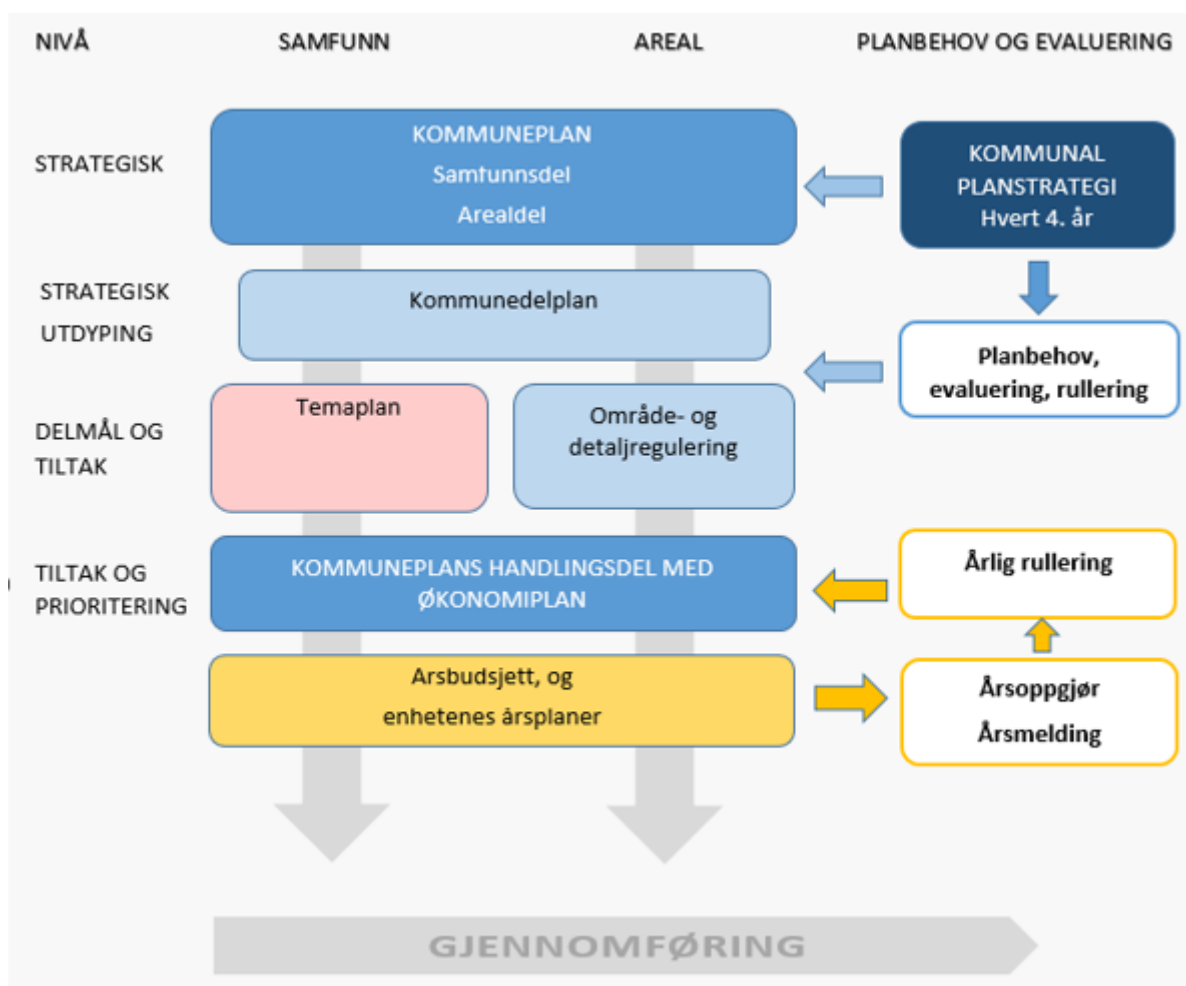
Fylkestinget skal i løpet av den samme perioden vedta en regional planstrategi som skal avklare de regionale planbehovene. Denne samtidigheten åpner for bedre samhandling om planoppgaver, og i tillegg en bedre oppfølging av vedtatte planer, som går på tvers av kommune- og fylkesgrenser. Agder fylkeskommune tar utgangspunkt i Regionalplan Agder 2030, som styringsdokument for sin planstrategi. Se: [Regionplan Agder 2023 med regional planstrategi 2024-2027](#).

Kommunal planlegging skal etter PBL § 3-1 fremme helhetlige løsninger i samfunnet og påse at oppgaver og interesser ses i sammenheng, derfor må kommunens planlegging ta hensyn til og ivareta nasjonale og regionale føringer.

1.2 Kommunalt plansystem og planhierarki

Kommunens planhierarki/plansystem tar utgangspunkt i kommuneplanen. Det viser hvordan planstrategien er styrende for hvilke planer som utarbeides/rulleres, og hvordan planene påvirker de årlige prosessene med handlingsprogram og økonomiplan.

Figuren nedenfor er i henhold til §11 i PBL, og viser gangen i planhierarkiet/plansystemet:

Figur 1: Plansystemet/planhierarkiet i Gjerstad kommune.

Kommuneplanen er kommunens overordnede styringsdokument og gir rammer for samfunnsutviklingen i kommunen, og forvaltningen av arealressursene.

Kommunedelplan er betegnelse på en plan for et bestemt område, tema eller virksomhetsområde. Det kan også utarbeides kommunedelplaner for arealbruk, men for sistnevnte bruks som oftest områdereguleringsplan.

Reguleringsplan er et detaljert arealplankart med bestemmelser for bruk, vern og utforming av arealer og fysiske omgivelser. Dette kan være både detaljreguleringsplan og områdereguleringsplan.

Temaplaner utarbeides for å ivareta et bestemt fagområde eller tema, noen temaplaner må kommunen utarbeide på bakgrunn av lovkrav. Sektorplaner kan være såkalte temaplaner.

1.3 Avgrensning av planstrategien

Planstrategien for Gjerstad kommune 2024-2028 avgrenses til å omhandle planer som vedrører Gjerstad kommune som samfunnsutvikler og tjenesteleverandør. Planstrategien omfatter derfor ikke interne planer som gjelder kommuneorganisasjonen og kommunen som arbeidsgiver, eksempler på slike planer som ikke omfattes er lønns- og personalpolitikk, HMS, kompetanseplaner etc. Disse organisatoriske og interne planene er innenfor kommunedirektørens delegerede myndighet å vurdere behov for og sørge for å utarbeide, i samarbeid med tillitsvalgte og vernetjenesten. Disse planene behandles i administrasjonsutvalget, som kommunens partssammensatte utvalg.

1.4 Medvirkning i planprosesser

Gjerstad kommune skal legge til rette for tidlig involvering i kommunens planprosesser. Plan for medvirkning skal avklares i planprogram for de planer hvor dette er aktuelt (kommunedelplaner og reguleringsplaner som kan ha vesentlige virkninger for miljø og samfunn), og ellers i prosjektplan for andre typer planer.

Barn og unges medvirkning skal ha et særlig fokus, men Gjerstad kommune skal også ha fokus på å sikre medvirkning fra andre grupper og interesser, med særskilt fokus på sårbare grupper.

2. Overordnede føringer og dokumenter

En rekke overordnede føringer (nasjonale og regionale) er brukt som grunnlag for å utarbeide denne planstrategien.

2.1 Nasjonale forventninger til kommunenes planlegging

For å fremme en bærekraftig utvikling skal regjeringen hvert fjerde år utarbeide nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging. Dette går frem av PBL § 6-1.

De nasjonale forventningene skal legges til grunn for de nye fylkestingenes og kommunestyrenes arbeid med regionale og kommunale planstrategier og planer. Dokumentet «[Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027](#)» (vedtatt 20.06.2023), angir den nasjonale prioriterte politikken, slik at planleggingen i fylkeskommuner og kommuner kan skje effektivt og til beste for innbyggerne i hele landet. I denne kommunestyreperioden legger regjeringen vekt på:

- Samordning og samarbeid i planleggingen
- Trygge og inkluderende lokalsamfunn
- Velferd og bærekraftig verdiskaping
- Klima, natur og miljø for framtida
- Samfunnsikkerhet og beredskap

Dette skal adresseres av alle kommunene. Planlegging er et av de viktigste verktøyene.

Andre viktige nasjonale føringer:

- [Meld. St. 34 \(2008-2009\): Fra verneplikt til veteran. Regjeringens handlingsplan \(2011\)](#); [I tjeneste for Norge](#) og [Regjeringens oppfølgingsplan \(2014\)](#) konkretiserer og viderefører dette arbeidet. Videre har arbeidet blitt fulgt opp med [Meld. St. 15 \(2019-2020\): Også vi når det blir krevet — Veteraner i vår tid](#), som bl.a. sier at stortingsmelding 34 (2008-2009), med handlingsplaner, skal videreføres.
- [Meld. St. 21 \(2011-2012\): Norsk klimapolitikk](#), og [Klimaforliket 2008 og 2012](#)
- [Meld. St. 14 \(2015-2016\): Natur for livet – norsk handlingsplan for naturmangfold](#)
- [Meld. St. 18 \(2015–2016\): Friluftsliv — Natur som kilde til helse og livskvalitet](#)
- [Meld. St. 18 \(2016-2017\): Bærekraftige byer og sterke distrikt](#)
- [Meld. St. 34 \(2020–2021\): Sammen mot barne-, ungdoms- og gjengkriminalitet](#)
- [Meld. St. 9 \(2023–2024\): Nasjonal helse- og samhandlingsplan 2024-2027 — Vår felles helsetjeneste](#)
- [Meld. St. 13 \(2023–2024\): Bustadmeldinga — Ein heilskapleg og aktiv bustadpolitikk for heile landet](#)
- [Meld. St. 15 \(2022–2023\): Folkehelsemeldinga — Nasjonal strategi for utjamning av sosiale helseforskjellar](#)
- [Meld. St. 23 \(2022–2023\): Opptappingsplan for psykisk helse \(2023–2033\)](#)
- [Meld. St. 24 \(2022–2023\): Fellesskap og meistring — Bu trygt heime](#)
- [Meld. St. 26 \(2022–2023\): Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn](#)

- [Meld. St. 35 \(2023–2024\): Bærekraftig bruk og bevaring av natur — Norsk handlingsplan for naturmangfold](#)
- [Meld. St. 14 \(2023–2024\): Nasjonal transportplan 2025–2036](#)
- [Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging \(2014\)](#)
- [Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning i kommunene \(2018\)](#)
- [Regjeringens strategi for ungdomshelse 2016-2021](#)
- [Nasjonal strategi for samordnet tilbakeføring etter gjennomført straff 2017–2021](#)
- [Nasjonal strategi for den sosiale boligpolitikken \(2021-2024\)](#)
- [En barndom for livet](#) (grunnet feil knyttet til barn som lever i familier med vedvarende fattigdom, blir ny rapport lagt ut høsten 2024)
- [Nasjonale kostråd for god helse og gode liv \(2024\)](#)
- [Opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner \(2024-2028\) – Trygghet for alle](#) (Prop. 36 S (2023-2024))
- [Nasjonale strategier og tiltak for å øke fysisk aktivitet i samfunnet; Sammen om aktive liv. Handlingsplan for fysisk aktivitet 2020-2029](#)

Listen er ikke uttømmende.

Nasjonale og regionale føringer legger vekt på FNs bærekraftsmål. I 2015 vedtok FNs generalforsamling 2030-agendaen for bærekraftig utvikling. Agendaen har 17 utviklingsmål for å fremme sosial, miljømessig og økonomisk bærekraft, med 169 underliggende delmål. FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan, blant annet for å sikre sosial rettferdighet og god helse og stanse tap av naturmangfold og klimaendringer. Målene skal vise veg mot en bærekraftig utvikling på kort og lang sikt.

Figur 2. FNs 17 bærekraftsmål.

Regjeringen har begynt prosessen med en ny stortingsmelding om bærekraftsarbeidet i Norge. Meldingen vil se på de områdene der Norge har størst forbedringspotensial, og knytte disse opp til nasjonale prioriteringer og samfunnsutfordringer

2.2 Regionplan Agder 2030 og andre regionale planer

[Regionplan Agder 2030](#) ble vedtatt høsten 2019 etter variert medvirkning fra kommuner, organisasjoner og andre samfunnsaktører. Regionplan Agder 2030 setter felles mål for

utviklingen av Agder frem mot 2030, hvor regionen skal bli et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår. Regionplanen beskriver mål og veier til å nå målene.

Den inneholder fem hovedsatsingsområder:

- Attraktive og livskraftige byer, tettsteder og distrikter
- Verdiskaping og bærekraft
- Utdanning og kompetanse
- Transport og kommunikasjon
- Kultur

Regionplan Agder 2030 vektlegger følgende tre gjennomgående perspektiver for å få til en bærekraftig samfunnsutvikling:

1. Næringsutvikling og samarbeid om nye arbeidsplasser (økonomisk bærekraft)
2. Levekår, likestilling, inkludering og mangfold (sosial bærekraft)
3. Klima og miljø (miljømessig bærekraft)

Det er utarbeidet et [handlingsprogram for Regionplan Agder 2030](#), hvor formålet er å finne frem til de tiltakene som vil styrke det regionale samarbeidet og bidra til et felles løft slik at hovedmålet om et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår, nås.

Handlingsprogrammet er knyttet opp mot FNs 17 bærekraftsmål.

Kommuner og andre instanser var invitert til å gi innspill til handlingsprogrammet, Gjerstad kommunestyre vedtok kommunens innspill i sak PS 20/21 30.04.20.

Samarbeidsavtalene mellom fylkeskommunen og Gjerstad kommune bør tydeliggjøre hva Gjerstad kommune kan bidra med for å nå de prioriterte mål i handlingsprogrammet, og hvem som er kommunens aktuelle samarbeidsparter i arbeidet.

Andre aktuelle regionale planer og strategier:

- [VINN Agder 2015-2030](#). Agders plan for innovasjon og bærekraftig verdiskaping. Planen vektlegger økt samhandling og kunnskapsdeling.
- [Regional plan for senterstruktur og handel i Agder \(2024-2027\)](#) ble vedtatt i fylkestinget i okt. 2024. Den erstatter plan for senterstruktur og handel i Aust-Agder fra 2015, og fylkesdelplan for senterstruktur og lokalisering av handel og tjenester i Vest-Agder fra 2003, og regionale planbestemmelser om senterstruktur og handel i Aust-Agder oppheves gjennom dette. Likevel har planen ikke tredd i kraft enda, da Statsforvalteren vurderer å kreve planen bragt inn for kommunal- og distriktsdepartementet (KDD), fordi deres krav til planen ikke er tilstrekkelig ivaretatt. Det betyr at [plan for senterstruktur og handel i Aust-Agder](#) enn så lenge fortsatt gjelder.
- [Regional plan for mobilitet i Agder 2023-2033](#). Denne planen erstatter flere tidligere planer for samferdsel, transport (gods, kollektivt mm.), trafikksikkerhet og ladeinfrastruktur.
- [Handlingsprogram for fylkeveg \(2022-2025\)](#). Ny rullering er igangsatt for handlingsprogram for fylkesvei 2026-2029. Planen er at denne skal vedtas i juni 2025. Gjerstad har spilt inn prioritert behovsliste høsten 2024.
- [Fylkesdelplan for Grenlandsbanen i Telemark og Aust-Agder fylker](#). Fylkesdelplanen ble utarbeidet og vedtatt i 1999/2000 og oversendt til Miljøverndepartementet i 2001. I 2015/2016 utarbeidet Jernbaneverket (nå Bane Nor AS) en konseptvalgutredning (KVU), på oppdrag fra Samferdselsdepartementet, om en mulig kobling av Vestfoldbanen og Sørlandsbanen (Grenlandsbanen). Det ble i 2017 utarbeidet en ekstern kvalitetssikring (KS1) av KVUen, på oppdrag fra departementet. Dokumentene er overlevert til Samferdselsdepartementet (der ligger de fortsatt på vent). Neste steg vil være å få behandlet KVUen i Stortinget. I påvente av dette har fylkeskommunen valgt å videreføres fylkesdelplan for Grenlandsbanen fra 1999. Der

ligger den fortsatt. Det ligger ingenting inn om Grenlandsbanen i nylig vedtatt Nasjonal Transportplan (NTP).

- [Regional plan for idrett, friluftsliv, fysisk aktivitet i Aust-Agder 2018-2021](#). En ny [regional plan for fysisk aktive liv i Agder 2024-2034](#), er under utarbeidelse og er planlagt ferdigstilt og vedtatt i desember 2024. Den kommer til å erstatte både planen for Aust-Agder og Vest-Agder.
- [Electric Region Agder](#)
- [Frivillighetsstrategi for Agder 2022-2030](#), med [handlingsprogram](#) (2022-2026).
- [Regional plan for likestilling, inkludering og mangfold på Agder 2015-2027](#) (LIM-planen)
- [Regional plan for vannforvaltning i vannregion Agder 2022-2027](#)
- [Landbruksstrategi for Agder 2022-2024](#). Gjennom regional planstrategi for 2024-2027 vedtok fylkestinget at landbruksstrategien skal revideres.
- [Strategi for kulturminner og kulturmiljøer i Aust-Agder 2014-2017. Et godt varp.](#)
- [Strategi for kraftforedlende industri på Agder](#) (2022-2030).
- [Kompetansestrategi Agder 2030](#)

Listen er ikke uttømmende.

Fylkeskommunen har gjort sin regionale planstrategi digital, og knyttet den opp mot Regionplan Agder 2030; [RPA 2030 – regional planstrategi](#). Den er fordelt på 11 tema.

Folkehelsestrategien for Agder 2018-2025, er vedtatt opphevet, da folkehelse ivaretas i den regionale planstrategien. Ellers har fylkeskommunen et eget tema på sine nettidere, som omhandler [folkehelse, levekår og likestilling](#).

Interkommunalt samarbeid i Østre Agder – Østre Agder interkommunalt politisk råd:

Østre Agder er et interkommunalt samarbeidsforum for åtte kommuner i regionen; Arendal, Froland, Gjerstad, Grimstad, Risør, Tvedestrand, Vegårshei og Åmli. Noen av de interkommunale tjenestene er legevakt, brannvesen, kommunal øyeblikkelig hjelp og krisesenter. Helt øst i Østre Agder har noen av disse åtte kommunene (inkludert Gjerstad) også interkommunale samarbeid på bl.a. barneverntjeneste (Gjerstad er vertskommune), NAV inkludert flyktningetjenesten, PPT og landbruk.

I regi av Østre Agder er bl.a. strategidokument for forskning, utvikling og innovasjon innen helse, omsorg og levekår i Østre Agder 2020-2024, utarbeidet; [Strategidokument Østre Agder-versjon-04-06-2019](#).

2.3 Lokale føringer – Kommuneplanen

Nylig vedtatt kommuneplan (november 2024) er for perioden 2024-2036. I kommunal planstrategi for perioden 2017-2020, vedtatt 22.06.2017, ble det bestemt at arealdelen skal revideres og at samfunnsdelen skal oppdateres, med oppstart i 2018. Det ble videre bestemt at gjeldende hovedtema/hovedsatsingsområder skal beholdes:

- Omsorg og helse
- Oppvekst og utdanning
- Sentrumsutvikling
- Befolkningsutvikling

I løpet av kommunestyreperioden 2019-2023, ble det vedtatt at samfunnsdelen også skulle revideres, og at lokal landbruksplan og strategisk næringsplan, samt kommunedelplan for oppvekst & utdanning og kommunedelplan for helse & omsorg, skulle innlemmes i kommuneplanens samfunnsdel. Dette har gjort at samfunnsdelen har fått et noe større detaljfokus, enn det som er vanlig.

Begge kommunedelplanene ble utarbeidet i 2015, og mange av målene har man kommet langt med å realisere i løpet av årene siden planen ble utarbeidet. Ikke minst, er det større grad av samhandling på tvers av enheter og fag.

Nytt av lovverket er at samfunnsdelen skal bestå av en arealstrategi, som skal knytte samfunnsdelen og arealdelen tettere sammen. Dette gjorde det også naturlig å ta en full gjennomgang av samfunnsdelen.

Det er nå også innarbeidet noen fokusområder i samfunnsdelen, som skal gjennomsyre alle hovedsatsingsområdene, alle planer og valg som tas i kommunen, i tråd med det som ble vedtatt i forrige planperiodes planstrategi, og som er viktige bærere for å nå FNs bærekraftsmål:

1. Tema og områder som er sektorovergripende og altomfattende, og som er styrt av lovverk og statlige retningslinjer;
 - folkehelse (sosial bærekraft)
 - klima- og miljø
 - naturhensyn
2. Tema og områder som kommunen ønsker skal være i fokus når vi planlegger og gjennomfører, ut ifra kommunens politiske vedtak, levekårsindikatorer, folkehelseprofil og oversiktsdokument;
 - levekår, trivsel og sosial utjevning
 - balansert befolkningssammensetning - demografifokus
 - digitalisering
 - strategisk bolig-, hytte- og funksjonsplassering
 - innovasjon

Dessuten har vi løftet bærekraftsmål 17 «Samarbeid om å nå målene», da vi ser det som en forutsetning for å klare å få til den utviklingen vi ønsker.

Det er også innarbeidet et eget kapittel for samfunnssikkerhet og beredskap.

Samfunnsdelen er kommunens politiske styringsdokument og beskriver kommunens vedtatte politikk innenfor ulike sektorer, med mål og strategier. I samfunnsdelen beskrives også kommunens arealpolitikk.

Arealdelen

I arealdelen, som består av et plankart med bestemmelser og retningslinjer, konkretiseres arealbruken med bruk, vern og utforming av arealer i kommunen. Kommuneplanens arealdel er rettslig bindende for alt arbeid og tiltak som omfattes av plan- og bygningsloven.

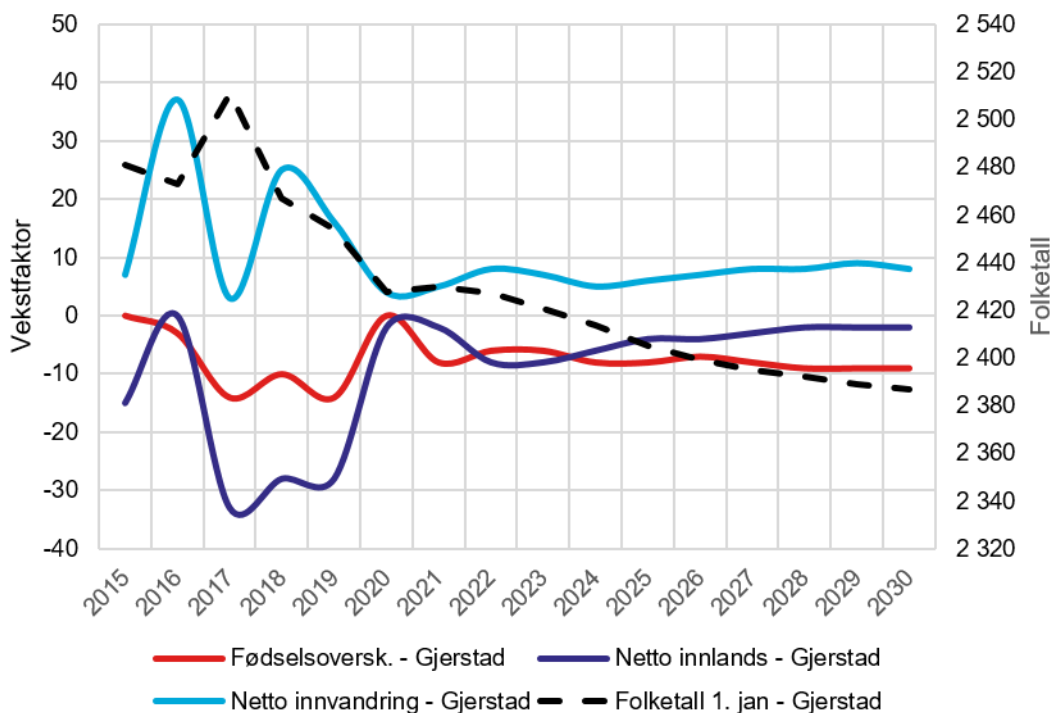
Et viktig grunnlag for utforming av kommuneplanen er kommunens folkehelseoversikt, jf. [lov om folkehelsearbeid \(folkehelseloven\)](#), § 5. Ny [kommunal folkehelseoversikt](#) ble framlagt og tatt til etterretning av kommunestyret i oktober 2024.

3. Utviklingstrekk og utfordringer som påvirker planbehovet

Dette kapittelet i planstrategien gir et bilde av noen vesentlige utviklingstrekk i kommunen som er av betydning når man skal vurdere og prioritere hvilke planer det er behov for å lage i kommunestyreperioden for å jobbe med å påvirke utviklingen. Disse utviklingstrekkene og utfordringene må også ses i sammenheng med utviklingstrekk både globalt, nasjonalt og regionalt, som selvfølgelig også påvirker Gjerstad. Utviklingstrekkene og utfordringene som omtales er befolknings- og demografiutvikling, [folkehelse](#) og levekår, klima og miljø og interkommunalt samarbeid.

3.1 Befolknings- og demografiutvikling

Kommunen har hatt en svak befolkningsnedgang de siste 20 årene. Beregninger etter SSBs normalkurve viser en svak nedgang fremover. Dette skyldes et negativt fødselsoverskudd og innenlands flytting, som ikke forventes å bli oppveid av netto innvandring. Riktignok har det vært en økning fra 2421 innbyggere pr. 2.kvartal 2023 til 2485 innbyggere pr. 2.kvartal 2024, som er positivt.

Figur 3. Fødselsoverskudd-, innvandrings- og folketallsutvikling i Gjerstad.

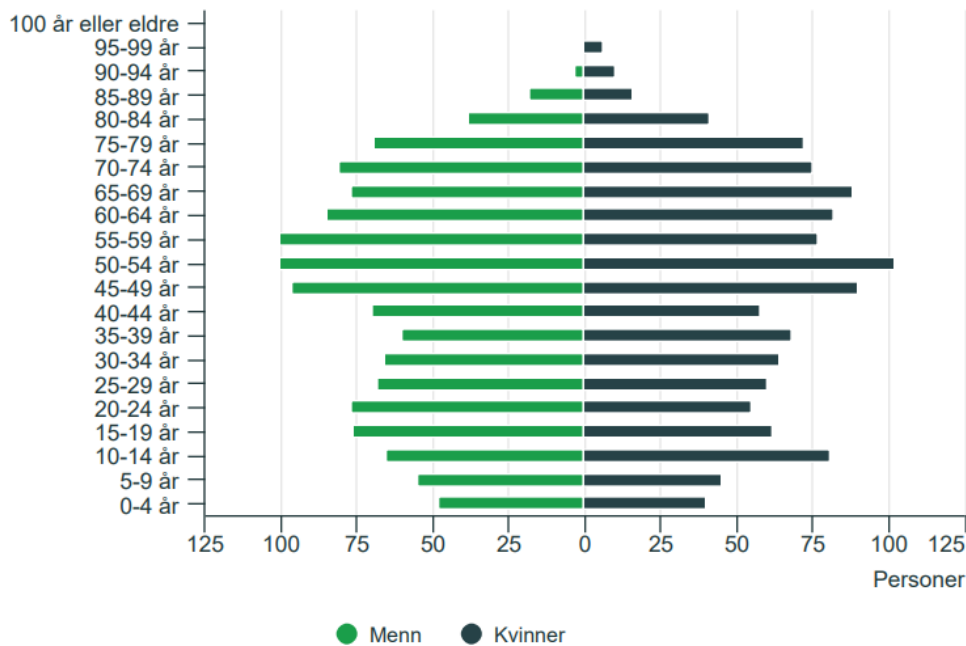
Kommunens planlegging må ta høyde for at vi har en aldrende befolkning.

Alderssammensetningen vil endre seg betydelig, med en nedgang i antall unge under 24 år fra 671 i 2020 til 522 i 2050, og en økning i antall eldre. Andelen innbyggere 67 år og eldre vil øke fra 19,9 % til 35 %, og de over 80 år fra 5,4 % til 14,2 %. Vi ser allerede at utviklingen går i denne retningen. 24 % av befolkningen i Gjerstad er over 64 år, mens det i landet totalt sett er ca. 19 %, som også er en høy andel eldre.

Den prosentvise andelen som vil utvikle demens, vil øke i takt med antall eldre.

Aldersfordeling for innbyggerne i kommunen

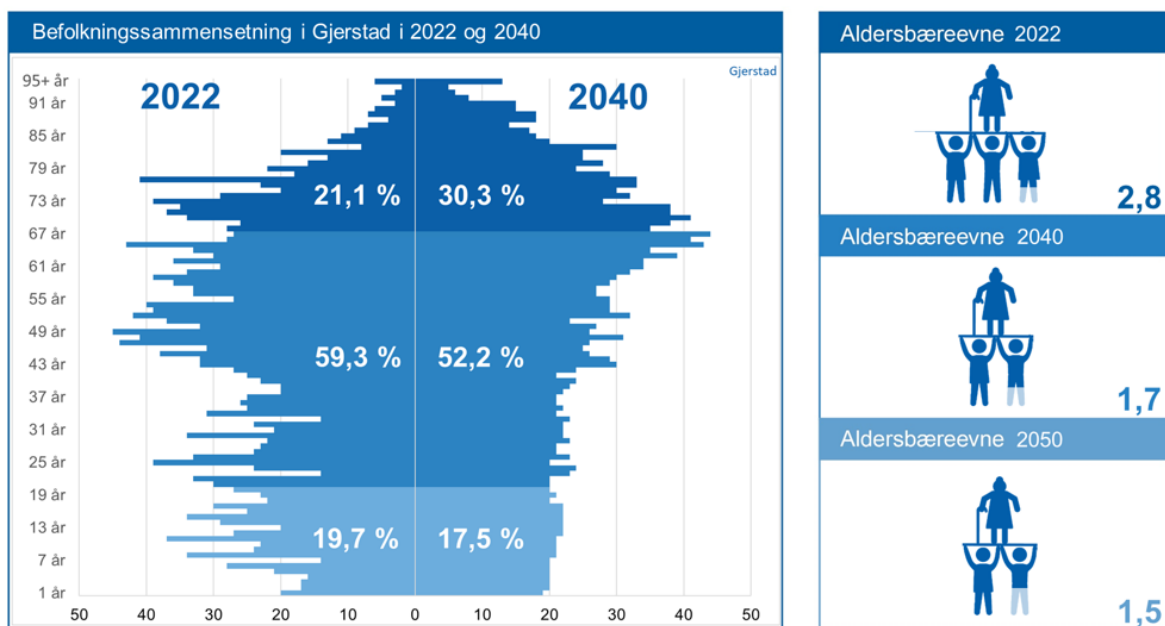
Alder

Kilde: Befolkning, Statistisk sentralbyrå

Figur 4. Aldersfordeling for innbyggere i Gjerstad. Denne grafen er hentet fra SSB 05.11.2024.

Figuren nedenfor viser befolknings sammensetningen i Gjerstad i 2022 og 2040. Andelen eldre øker samtidig som andelen i yrkesaktiv alder synker. Aldersbæreevne er betegnelsen på hvor mange yrkesaktive det er pr. pensjonist, og tabellen viser dramatisk endring fra 2022 til 2040. Det er 2,8 yrkesaktive pr. pensjonist i 2022 og framskrivningen sier at det blir kun 1,7 i 2040 og 1,5 i 2050. Bare på fire år har aldersbæreevnen i Gjerstad gått drastisk ned fra 3,2 i 2018, til 2,8 i 2022. Tendensen er vesentlig mer alvorlig for Gjerstad enn Agder, som pr. 2024 har en aldersbæreevne på 3,6, mens Gjerstad ligger på 2,7.

Figur 5. Aldersbæreevnen i Gjerstad.

I Gjerstad kommune har det vært en økning i antall aleneboende, fra 13,3 % i 2005 til 19,6 % i 2022. Dette tilsvarer 466 innbyggere, altså ca. En femtedel av Gjerstads befolkning, og er en høyere andel enn landsgjennomsnittet. Vi ligger på 2.plass i landet når det gjelder antall skilsmisser.

Aleneboende kan være økonomisk, helsemessig og sosialt utsatte, med høyere forekomst av psykiske plager, uføregrad og uførepensjonering, samt en uheldig utvikling i dødelighet, spesielt blant kvinner og personer midtveis i livet.

3.2 Folkehelse og levekår

Folkehelseprofilen er et bidrag til kommunens arbeid med å skaffe seg oversikt over helsetilstanden i befolkningen, samt hvilke faktorer som kan påvirkes. Om en ser på Folkehelseprofilen for Gjerstad og sammenligner med Agder og landet for øvrig, ser en at levekårsutfordringene i Gjerstad er generelt noe høyere, og at det har vært lite forandring de siste årene. Dette viser seg også i folkehelseundersøkelsen som ble gjennomført for de over 18 år, både i 2019 og i 2023. Dette er grunnlagsdokumenter vi bl.a. har brukt når vi har utarbeidet [Gjerstads folkehelseoversikt](#), som ble lagt fram i kommunestyret 24.10.2024.

I folkehelse- og oppvekstprofilen for 2024 for Gjerstad kommune kommer det frem at andelen som bor i husholdninger med vedvarende lav inntekt, er høyere enn i landet som helhet, mens andelen som bor i husholdninger med høy gjeld, er lavere enn i landet som helhet. Høy gjeld vil si en gjeld tre ganger høyere enn samlet husholdningsinntekt. Vedvarende lav husholdningsinntekt vil si at den gjennomsnittlige inntekten i en treårsperiode er under 60 prosent av median husholdningsinntekt i Norge.

Det er flere unge (18-29 år) som har uførepensjon prosentvis enn i Agder og landet for øvrig (4,2 % mot 2,9 og 2,2 %). Det er også flere barnefamilier som mottar sosial hjelp, enn både i Agder og landet for øvrig (11 % mot 6,1 og 6,3 %). Det er også 18 % av barna i Gjerstad som bor i familier med vedvarende lavinntekt, mot 13 % i Agder og 11 % på landsbasis.

Det er 67 % av Gjerstads befolkning som har fullført vgs., eller har høyere utdanning, mens det i Agder er 80 % og 81 % på landsbasis. Det er også i snitt, sett over flere år, flere i Gjerstad som ikke fullfører vgs. på normert tid, enn nabokommunene, Agder som helhet og landet for øvrig. Fullføringsgraden varierer mye fra år til år.

Andelen med psykiske lidelser og muskel- og skjelettlidelser er også høyere enn landet som helhet. Her er tallene også høye for Agder totalt sett.

Bruk av antibiotika og reseptbelagte produkter er høyere i både Gjerstad og Agder, enn ellers i landet.

Overvekt og fedme har vært et økende problem de siste årene. Gjerstads unge befolkning har en signifikant høyere andel overvektige mennesker (inkl. fedme) enn landet for øvrig. Man ser også at en større del av befolkningen har utviklet type 2-diabetes enn i resten av landet.

Ungdata er en nasjonal undersøkelse blant ungdomsskoleelever. Fra ungdatabundersøkelsen i 2014 og 2016 til undersøkelsene i 2019 og 2022, har det vært jevnt over bedre tall å vise til på de aller fleste punkter. Det er færre ungdommer som har drukket seg beruset eller blitt tilbudt hasj i kommunen, sammenlignet med nabokommunene og resten av landet. Det samme gjelder ensomhet og depressive symptomer. Det er ingen som røyker sigaretter eller hasj, og kun én prosent snuser daglig/ukentlig. Det har vært økende deltakelse på fritidsarenaen (jf. resultatene fra 2021 og 2022), etter at spissede tiltak er satt inn. Dette har vært jobbet aktivt med etter at vi fikk resultatene i 2016, om prosentvis lav deltakelse.

Ungdommene i grunnskolen i Gjerstad har fremtidstro.

Ungdataundersøkelsen gir godt grunnlag for sammenligning og vurdering av tiltak. Den er med på å gi oss en pekepinn på om vi er på riktig vei med de tiltakene vi har spisset inn mot barn og unge.

Tallene i Gjerstad utmerker seg i positiv forstand, både sammenlignet med Agder og landet for øvrig. Resultatene på ungdatabundersøkelsen gjenspeiler derfor ikke resultatene i folkehelseundersøkelsen for den voksne befolkningen i kommunen. Resultatene i den voksne befolkningens folkehelseundersøkelse underbygger dessverre bare folkehelseprofilen.

Det gir håp for fremtiden at de unges svar er mer positive. Men likevel ser vi at det skjer noe i overgangen fra grunnskole til vgs., både med motivasjon og fremtidsstro. Dette må vi se nærmere på og jobbe for å gjøre noe med.

Abel skole er en MOT-skole og har vært det siden midt på 2000-tallet. På ungdomstrinnet jobbes det med verdiene til MOT som er: MOT til å bry seg, MOT til å leve og MOT til å si nei. Kommunen har fått til en god synergi mellom MOT og frivilligheten i kommune, og det jobbes også aktivt opp mot foresatte.

Vi ser en positiv utvikling når det gjelder elevenes mestringsnivå i grunnskolen. Det har vært jobbet strukturert og godt i barnehage og skole, i samarbeid med helsestasjonen/skolehelsetjenesten og andre instanser, over flere år. Blant annet har skolen hatt flere prosjekter med fokus på klasseledelse, leseferdigheter, leseglede og leselyst m.m. Barnehagen har bl.a. hatt fokus på Trygghetssirkelen og vært med i Read-satsingen, som barnehagen og folkebiblioteket har videreutviklet til en lokal ordning. Både barnehage og skole har trykk på lek som en viktig forutsetning for barns læring.

Kommunen satte i 2016/2017 i gang et prosjekt for å bedre arbeidet med barn/familier som bekymrer, for å bli bedre sammen på tvers av fagfelt og enheter. Etter hvert kom det til flere delprosjekter under paraplyen «Vi bryr oss – SAMMEN for barn og unge». Det har i tillegg vært satt fokus på mer samhandling på tvers av fag og enheter generelt. Vi har innarbeidet en god arena her, for å jobbe med ting sammen, på tvers.

Helse- og omsorgssektoren har fokus på utviklingsarbeid. De er blant annet inne i Østre-Agder-satsingen; «bærekraftig oppvekst, helse og omsorgstjenester» (BOHO), og jobber nå aktivt med å få på plass en lokal innsatstrapp, i samarbeid med andre faggrupper i kommunen. «Bo trygt hjemme» og «helsefremmende team» er også viktige satsingsområder.

Kommunen har ansatt både kommunepsykolog i samarbeid med Tvedestrand (50-50-delning), og kommuneoverlege i 70 %, som er med på å styrke folkehelsearbeidet i kommunen.

Heltids-/deltidskultur har kommunen direkte mulighet til å påvirke når det gjelder egen organisasjon, men det er et faktum at en stor andel kvinner jobber deltid også i privat virksomhet i Gjerstad. Det er har også vært en tradisjon for damer i Gjerstad å være hjemmeværende til ungene begynner på skolen. Tradisjonen henger litt igjen, selv om dette har endret seg noe. Likestilling må settes på dagsorden i forbindelse med kommunens planlegging, som en viktig faktor i folkehelsearbeidet, og i arbeidet med å bedre levekårene.

Boligpolitikk og boligsosialt arbeid er en vesentlig del av arbeidet for å redusere og forebygge levekårsutfordringer. Om det boligsosiale arbeidet blir en naturlig del av planleggingen, kan det være med å motvirke og forebygge levekårsutfordringer og bidra til utjevning av sosiale forskjeller.

Vi må sørge for å planlegge for et aldersvennlig samfunn, som for eksempel ulike boligtyper med gode fellesskapsløsninger, samt nærmiljøer hvor det er enkelt og sosialt å trene, gå turer, gå til butikken og oppsøke kulturtilbud. Ensomhet ser ut til å være utbredt både blant

unge og eldre, så her kan det være et potensiale i å legge til rette for mer samvær på tvers av generasjonene, til gjensidig glede.

Du finner mer informasjon om folkehelse og levekår på FHI og Helsedirektoratets nettsider. Her kan du også finne [folkehelse- og oppvekstprofilen for Gjerstad kommune](#).

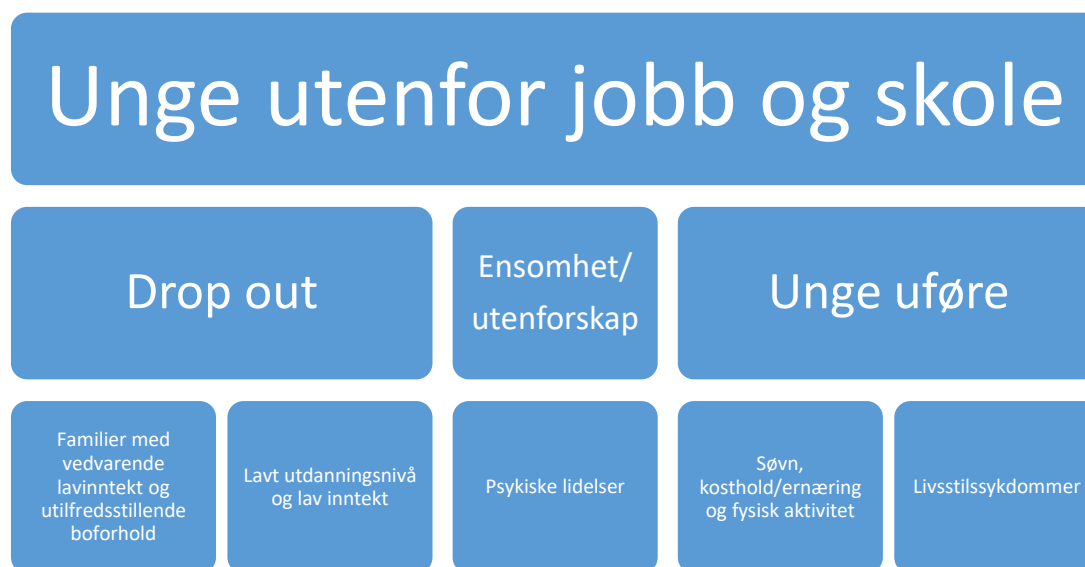
Sammenfattet utkrystalliserer det seg noen overordnede utfordringsområder i Gjerstad, som må håndteres:

- Utenforskap og ensomhet – skape rom og mulighet for deltakelse, og legge til rette for inkludering
- Sosial ulikhet – jobbe med å utjevne sosiale forskjeller og legge til rette for livsmestring og læring av livsmestringsstrategier
- Nærmiljø – forbedre tilgjengeligheten og mobiliteten, og tilrettelegge for trygge og trivselsskapende møteplasser

Hvorpå det siste kanskje mer er et tiltak.

Tidligere har vi forsøkt å ta tak i «de store steina», som listet opp i tre punkt ovenfor her, uten at vi har sett vesentlig endring, så nå ønsker vi å spisse innsatsområdet vårt noe mer og legge trykket på ett, eller noen få områder, med håp og tro på at dette også skal gi ringvirkninger til andre utfordringsområder. Vi har hatt positive resultater ved å jobbe slik tidligere, bl.a. med økt deltakelse blant unge på fritidsarenaen.

Basert på kommunens folkehelseoversikt, har vi valgt å sette opp vår innsats slik:

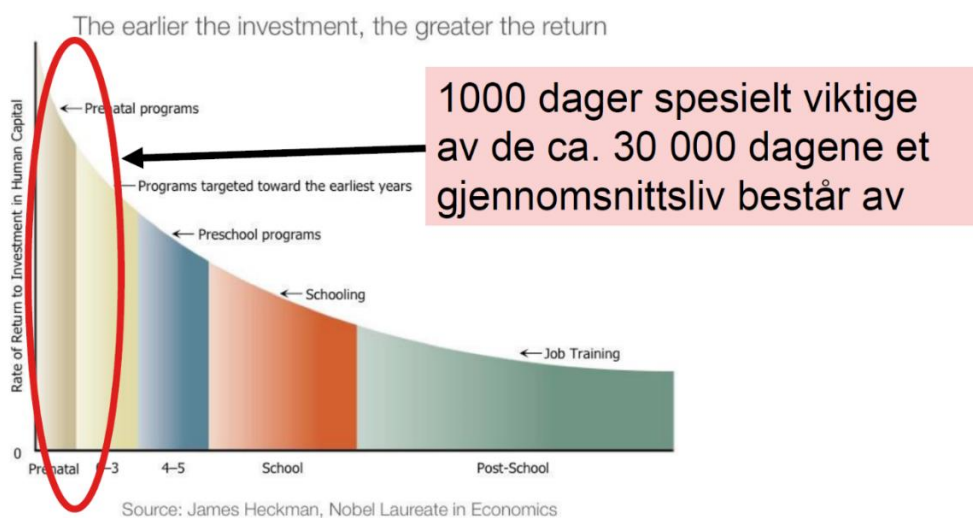

Figur 6. Gjerstads utfordringsområde, med underliggende årsaksfaktorer, som skal få hovedfokus, og jobbes aktivt med fremover.

Hovedfokuset ligger i den øverste boksen. De underliggende boksene viser årsaksfaktorer, men de er i seg selv også utfordringsområder.

Når vi jobber med disse tingene, er det viktig å huske at det er [de 1000 første dagene i et menneskes liv](#), inkludert de i mors mage, som er de mest avgjørende for å skape robuste barn og voksne, og hindre utenforskap. Det er her vi finner rotårsakene og rammebetingelsene for å lykkes med å inkludere flere i utdanning og arbeids- og samfunnsliv.

EARLY CHILDHOOD DEVELOPMENT IS A SMART INVESTMENT

Figur 7. Forskning fra James Heckman, amerikansk økonom og nobelprisvinner. Han dokumenterer *hvordan det å investere i barns oppvekstvilkår er samfunnsmessig lønnsomt*. Heckman viser til det han kaller en *multiplikatoreffekt: Tidligere innsats over flere år forrenter seg*.

Folkehelsefokus er noe som skal være en del av all planlegging og alt det vi gjør i kommunen.

3.3 Samfunnssikkerhet, klima og miljø

Kommunen er godt forberedt på å håndtere kriser og uønskede hendelser.

Samfunnssikkerhet og beredskap er integrert i den overordnede kommunale planleggingen, for å sikre at beredskapsutfordringer ivaretas på alle plannivåer. Gjerstad kommune har en overordnet helhetlig ROS-analyse vedtatt i 2021, denne må holdes oppdatert og i større grad inkludere «nye» sårbarheter. ROS-analysen vurderer sannsynligheten for at uønskede hendelser skal oppstå, hvordan dette påvirker kommunen, samt vurderer planbehov og tiltak i beredskapssammenheng.

Kommunens viktigste oppgave er å sikre liv og helse. ROS-analysen viser et komplekst og sammensatt bilde, og belyser hvor sårbart samfunnet er mot utfall av kritisk infrastruktur. Klimautviklingen gir beredskapsmessige utfordringer gjennom hyppigere ekstreme værforhold, økt rasfare og økt flomfare. Digitaliseringen av samfunnet gir store muligheter, men også økt sårbarhet hvis digitale plattformer og velferdsteknologi settes ut av spill. Beredskap knyttet opp mot pandemier har også kommet på agendaen. Samvirke og samarbeid med nabokommuner, Fylkesmannen, energi- og teleleverandører, nødetater, frivillige organisasjoner, både i planleggings- og håndteringsfase, er vesentlig for effektiv utnyttelse av ressursene i krisesituasjoner.

Klimatilpasning, ras- og flomsoneproblematikk er tema i kommuneplanen, i all arealplanlegging, og i relevante beredskapsplaner.

Et hovedmål i Regionplan Agder 2030 er å utvikle Agder til et lavutslippssamfunn ved å «*reduere klimagassutslipp på Agder med minst 45% innen 2030*», jf. FNs bærekraftsmål nr. 13 «*stoppe klimaendringene*». I klima- og energiplanen for Gjerstad kommune, vedtatt desember 2019, legges det opp til å implementere klimahensyn i alle kommunens enheter, med et bevisst arbeid for å redusere kommunens CO₂-utslipp.

Kommunen har ikke miljøsertifisert sin virksomhet, og måler ikke klimagassutslippene fra egen virksomhet i dag, men kommuneplanens samfunnsdel legger opp til at klima og energi skal være ett av flere viktige fokusområder som skal vurderes i all annen planlegging og i alt vi gjør.

Kollektivtransport er et viktig element i sammenheng med klima og miljø. Som distriktskommune har Gjerstad et relativt dårlig kollektivtransporttilbud. Dette fører til økt bilbruk. Det begrenser også mulighetene for å delta i samfunnslivet for de som bor utenfor sentrum og som er avhengig av transport. Dette gjelder både barn/unge og eldre.

3.4 Liten kommune og interkommunale samarbeid

Avslutningsvis i et kapittel som tar for seg utviklingstrekk og utfordringer i kommunestyreperioden, er det som en liten kommune nærmest uunngåelig å trekke frem problemstillingen om det er mulig å fortsette med dagens kommunestruktur og samtidig skulle møte stadig økende krav fra alle hold til kompetanse, kapasitet, kvalitet og «leveringsdyktighet», av samme type tjenester til innbyggerne som større kommuner. Krava er de samme uavhengig av kommunestørrelse og antall ansatte. Strekker ressursene til?

Kommunedirektørene i den tidligere Østregionen (østre del av Østre Agder), jobber for å se på muligheten for tettere samarbeid gjennom mange flere interkommunale samarbeidsfora. Dette blir et arbeid som vil legges trykk på i kommunestyreperioden.

Det «strekk i laget» som med stor sannsynlighet kommer til å utvikle seg videre mellom de minste kommunenes muligheter til å henge med i kravene til tjenesteyting fremover, sammenlignet med større kommuners kapasitet, må i alle fall tas opp til politisk diskusjon og handling videre utover i kommunestyreperioden. Et av temaene i politisk vedtatte adhoc-utvalg, er jo «hva skal ut». Dette vil være en viktig øvelse i så måte, og ikke bare for å redusere utgifter.

Det positive med å være en liten kommune er at beslutningsprosesser ikke trenger å gå igjennom så mange ledd. Det er kort tjenestevei mellom kommunes medarbeidere, fag og enheter, og kort vei mellom medarbeidere og ledelse. Dette gjør at vi kan handle raskt.

4. Oversikt over gjeldende planer

Kommuneplan

PLAN	Vedtaksdato	Kommentarer
Kommuneplanen 2024-2036 (samfunnsdel og arealdel)	21.11.2024 (samfunnsdelen) 12.12.2024 (arealdelen)	Nylig vedtatt. Kommuneplanen foreslås ikke revidert i kommunestyreperioden

Kommunedelplaner – tema

PLAN	Vedtaksdato	Kommentarer
Trafikksikkerhetsplan 2018-2022	27.09.2018	Handlingsdelen (kap. 5) ble revidert i 2023, og planen fikk utvidet varighet, ut 2024. Revidering av hele planen er akkurat påbegynt.
Kulturminnevernplan 2020-2023	12.12.2019	Foreslås oppgradert og utvidet i kommunestyreperioden.

Kommunedelplaner – areal

PLAN	Vedtaksdato	Kommentarer
Kommunedelplan for ny E18 – Grimstad-Dørdal . Kommunedelplanen ble vedtatt for Gjerstads del i kommunestyret 26.9.19, den er også vedtatt i de andre syv kommunene i plansamarbeidet i løpet av september-oktober 2019.	26.09.2019 (IKP-styret).	Videre planarbeid for delstrekningen gjennom Gjerstad, er satt på hold.

Reguleringsplaner

PLAN	Vedtaksdato	Kommentarer
Områderegulering for Brokelandsheia	23.03.2013	Revidering av denne avventes grunnet innsigelse fra SVV til kommuneplanen for deler av Brokelandsheia nord.
Reguleringsplan for lysløype og standplass for skiskyting, Vestøl	16.06.2016	Området er så godt som ferdig utbygd, iht. reguleringsplan.
Oversikt over alle kommunens gjeldende detaljreguleringsplaner for bolig- og næringsområder ligger her; vedtatte reguleringsplaner . (Det jobbes med en oppdatering av kommunens nettside her).		

Temaplaner

PLAN	Vedtatt/ Oppdatert	Ansvar	Kommentarer
Overordnet ROS-analyse 2021-2024	2021	Kommunedirektør/ Beredskaps- koordinator	Dette er ikke en temaplan, men et grunnlagsdokument for andre planer. Denne foreslås revidert i kommunestyreperioden.
Overordnet beredskapsplan	2022	Kommunedirektør/ Beredskaps- koordinator	Skal revideres innen juni 2025. Plan for helsemessig og sosial beredskap, er innarbeidet i den overordnede beredskapsplanen.
Smittevernplan inkl. pandemiplan	2024	Kommuneoverlege	
Beredskapsplan for vannforsyningen	2021	Kommunalteknikk	Skal oppdateres/ revideres innen juni 2025
Beredskapsplaner for skole og barnehage	2024	Skole og barnehage	Oppdateres i januar hvert år.
Utviklingsplan for Brokelandsheia 2009-2029	19.11.2009	Plan og samfunnsutvikling/ Nærings sjefen	Tiltaksdelen foreslås revidert i kommunestyreperioden

Sektorplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet (2017-20)	23.03.2017	Plan og samfunnsutvikling	Er under revidering
Handlingsplan for hverdagsmestring og hverdagsrehabilitering	19.10.2017	Helse og omsorg	Dette er innarbeidet i drift.
Plan for implementering av velferdsteknologi	03.05.2017/ oppdatert 13.02.2018	Helse og omsorg	Dette er innarbeidet i drift.
Boligsosial handlingsplan 2018-21	26.04.2018	Ledergruppa/NAV	Det er foreslått å utarbeide en helhetlig boligstrategi i kommunestyreperioden hvor boligsosial handlingsplan skal innarbeides.
Klima- og energiplan for Gjerstad kommune 2020-2032	12.12.2019	Plan og samfunnsutvikling	Foreslås revidert i kommunestyreperioden
Veteranplan 2020-24	2020	Kommunedirektør/ Ledergruppa	Denne står seg en periode til. Forlenget varighet må vedtas.
Handlingsplan for å oppdage, håndtere og følge opp vold i nære relasjoner 2022-2024	2021	Barneverntjenesten/ Ledergruppa	Foreslås revidert i kommunestyreperioden
Plan for friluftslivets ferdelsårer i Gjerstad 2023-2028 (sti- og løypeplan)	2023	Plan og samfunnsutvikling	Tre vedlegg: Egenskapstabell stier og løyper Turstiavtale Skiløypeavtale
Plan for forebygging av omsorgssvikt og adferdsvansker hos barn og unge	2024	Plan og samfunnsutvikling/ Tverrfaglig arbeidsgruppe	Kap. 11; tiltaksdelen skal utarbeides innen påska 2025.
Bibliotekplan	2024	Plan og samfunnsutvikling	Iht. vedtatt plan, skal det foretas en utredning for å se på hva som skal til for å få til økt bruk av biblioteket, samt få utnyttet ressursene best mulig. Dette arbeidet påbegynnes vinteren 2025.
Rusmiddelpolitisk handlingsplan 2025-2029	2024	Kommunedirektør/ Tjeneste for psykisk helse og avhengighet	

Listen over planer er ikke komplett, men inneholder de mest sentrale og sektorovergripende planene.

5. Vurdering av planbehov for perioden 2024 – 2028

I lys av nylig vedtatt kommuneplan (samfunnsdel og arealdel) og kommunens utviklingstrekk og utfordringer (kapittel 3), er det gjort en vurdering av kommunens planbehov i inneværende kommunestyreperiode. Planbehovet er drøftet/vurdert med bidrag fra kommunens enheter og kommunedirektør.

Revisjon av tidligere utarbeidede planer, eller utarbeidelse av nye planer, krever ressurser, både med hensyn til tidsbruk og kostnader i forbindelse med planprosessen. Det vil derfor være særdeles viktig med nøkternhet i bestilling av planer fra politikerne og bevissthet om at tid/kost for planarbeidet må stå i forhold til nytteverdien. Kommunen har begrenset kapasitet og ressurser til å drive planarbeid, de aktuelle medarbeidere har i tillegg andre arbeidsoppgaver som kan måtte nedprioriteres dersom omfattende planarbeid pålegges. I tillegg til begrensning i antall planer som foreslås utarbeidet, bør det vektlegges at hver enkelt plan blir kortfattet, konsis og praktisk anvendbar.

5.1 Revisjon/oppdatering av kommuneplanen

Arbeidet med **kommuneplan 2024-2036** ble startet opp tidlig i 2019 og [planprogrammet](#) for arbeidet ble vedtatt i planutvalget 09.04.2019, PS 19/6.

Planprogrammet gir en oversikt over hva som skal utredes og hva kommunen legger vekt på av utfordringer og muligheter, og hvordan dette skal hensyntas.

Ny kommuneplan, både samfunnsdel og arealdel med bestemmelser og beskrivelse, ble endelig vedtatt i kommunestyret 21.11.2024, PS ? (samfunnsdelen) og 12.12.2024, PS ? (arealdelen), etter utsettelse på grunn av arbeid med planlegging av ny E18 Tvedestrand-Bamble, og mange runder med omfattende innspill og innsigelser, som nå i hovedtrekk er løst. Det er ett område i planen (BA1b) som står hvitt i arealplankartet pga. innsigelse fra Statens Vegvesen (SVV), som ikke kommunen kan/ønsker å imøtekomme. Vi må derfor avvente resultat etter meklingsmøte og evt. tilbakemelding fra kommunal- og distriktsdepartementet (KDD).

Kommuneplanen, vil derfor ikke bli revidert i gjeldene planperiode, verken samfunnsdelen, eller arealdelen.

5.2 Kommunal beredskap

Kommunen har et generelt og grunnleggende ansvar for ivaretagelse av befolkningens sikkerhet og trygghet innenfor sitt geografiske område. Gjerstad kommune har fokus på helhetlig og systematisk samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid, og skal sørge for at samfunnssikkerhets- og beredskapsmessige hensyn ivaretas i all planlegging, ikke minst etter plan- og bygningsloven.

Sivilbeskyttelsesloven danner utgangspunkt for den kommunale beredskapsplikt. Kommunen har en overordnet beredskapsplan. I denne overordnede beredskapsplanen inngår mange tiltakskort for ulike hendelser som er vurdert å kunne ramme Gjerstad kommune, så som flom, strømutfall, store snømengder, skogbrann, diverse ulykkestyper. I 2020-2022 er planer knyttet til smittevern og pandemi blitt aktualisert, og øvd i det virkelige liv.

Overordnet risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS) ble vedtatt i kommunestyret i november 2021, og må oppdateres/kompletteres i sin helhet i perioden fremover.

Planbehovet knyttet til beredskap er først og fremst at eksisterende planer må holdes oppdaterte og relevante, både overordnede planer og planer i enhetene, så som for helse og omsorg, skole og barnehage. I tillegg til selve utarbeidelsen av planene må de være øvet jevnlig og godt kjent for de som har en rolle i krisehåndteringsarbeidet, både lokalt i kommunen og hos de ulike samarbeidspartnere.

Følgende plandokumenter tilknyttet beredskap prioriteres videre for kontinuerlig oppdatering:

- overordnet helhetlig ROS-analyse 2021-2024 – denne må revideres i 2025
- ROS-analyse for Brokelandsheia – dette er har tidligere vært innarbeidet in den helhetlige ROS-analysen, men trekkes nå ut som en egen ROS-analyse
- overordnet beredskapsplan – bør revideres årlig.
 - ➔ Den overordnede beredskapsplanen ble sist revidert i 2022. Den skal revideres innen juni 2025.
 - ➔ At denne er oppdatert til enhver tid, er blant annet viktig med tanke på navn på ansvarshavende etc., som igjen er viktig å vite når enhetene skal oppdatere sine beredskapsplaner.
 - ➔ Plan for helsemessig og sosial beredskap er nå innarbeidet i den overordnede beredskapsplanen.
- smittevernplan (inkl. pandemiplan) – bør gjennomgå og vurderes justert/revidert årlig. Ny smittevernplan vedtas i desember 2024.
- beredskapsplan for vannforsyningen – bør gjennomgå og vurderes justert/revidert årlig. Den ble sist revidert i 2021, og skal revideres innen juni 2025.
- beredskapsplaner for barnehage og skole – revideres årlig. Siste revidering er fra januar 2024.
- beredskapsplan for helse og omsorg – bør gjennomgå og vurderes justert/revidert årlig. Den ble sist revidert i 2021, og skal revideres innen juni 2025.
- beredskapsplan for barnevernsfeltet – bør gjennomgå og vurderes justert/revidert årlig. Dette er en ny beredskapsplan som skal utarbeides i løpet av 2025.

Som en del av «internkontroll beredskap» har vi:

- kompetanseplan for kriseledelsen
- tiltaksplan/tiltakslistene
- oppfølging av forskrift om kommunal beredskapsplikt
 - ➔ Disse må gjennomgå og oppgraderes når overordnet beredskapsplan gjennomgås.

5.3 Planarbeid drøftet, men ikke prioritert for perioden 2024-28

Etter en samlet vurdering, er det et par forslag til utarbeidelse av planer som bl.a. er kommet inn i forbindelse med innspill til kommuneplanen, som ikke foreslås prioritert i perioden 2024-28.

Forvaltning av ikke-fornybare ressurser

Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) anbefaler i sin høringsuttalelse kommuneplan for Gjerstad kommune 2024-20236, at kommunen legger opp til en kartlegging av ressurstilgangen og behov for mineralressurser, og at det eventuelt lages en temaplan eller kommunedelplan for mineralressurser.

Gjerstad kommune har ikke kapasitet og ressurser til å prioritere å utarbeide en egen plan for mineralressurser i kommunen, da vi har andre planer vi må ha fokus på først.

Kommunal digitaliseringsplan/-strategi

Det er tidligere spilt inn et ønske om en plan/strategi for hvordan arbeidet med digitalisering av kommunale tjenester skal drives fremover av Gjerstad kommune, spesielt digitale løsninger som forenkler hverdagen for innbyggere og næringsliv som har behov for å sende inn søknader til kommunen.

IKT Agder holder på å utarbeide en ny digitaliseringsstrategi som omfatter alle eierkommunene, så på nåværende tidspunkt anses det viktigst å sørge for å realisere gevinster av nye digitale løsninger, når de innføres.

Gjerstad kommune må fortsatt være en aktiv bidragsyter inn mot styret/representantskapet, porteføljeråd, samstyringsutvalg og fagråd i IKT Agder, og påvirke slik at nye IT-løsninger som innføres, har en klar og tydelig gevinstrealiseringsplan i form av spart tid og ressursinnsats. Vi må f.eks. påse at fokuset på å ta i bruk velferdsteknologi opprettholdes.

6. Planer som skal utarbeides i planperioden 2024-2028

6.1 Påbegynte planer

PLAN	Planlagt ferdigstilt	Ansvar	Kommentar/informasjon
Handlingsdelen til plan for forebygging av omsorgssvikt og adferdsvansker	Påsken 2025	Tverrfaglig arbeidsgruppe	Plan vedtatt høsten 2024
Reguleringsplan for Nybø/Brokelandsheia sør (T1 og SBFN2 i ny kommuneplan)	Planlagt ferdigstilt våren 2025	Privat reguleringsinitiativ	Planoppstart høsten 2024
Kommunedelplan for trafikksikkerhet 2025-2032	Innen utgangen av 2025	Plan og samfunnsutvikling/kommunalteknikk	Revidering påbegynt november 2024. Denne blir et viktig verktøy inn mot å bli en trafikksikker kommune.
Glimmeråsen 2 (B3, B4 F/K/T_4 / B/FK / S_2 (omr. for livsløpsstandardbolig-kompleks) i områdereguleringa for Brokelandsheia	Våren 2026	Plan og samfunnsutvikling	Ny reguleringsplan, påbegynt november 2024
Plan for friluftsliv, idrett og fysisk aktivitet	Februar 2025	Plan og samfunnsutvikling	Revidering påbegynt i september 2024
Hovedplan for vann og avløp	Innen utgangen av 2025	Kommunalteknikk	Ny plan, påbegynt november 2024
Smittevernplan	Innen utgangen av 2024	Kommuneoverlege	Revidering, påbegynt 2024
Handlingsplan for rehabilitering	Innen utgangen av 2025	Heles og omsorg	Ny plan, påbegynt 2024

6.2 Planer med oppstart i perioden 2025-2028

Plan	Kommentar	Ansvarlig	Når
Reguleringsplan for Brokelandsheia nord (BA1 i ny kommuneplan)	Ny plan	Plan og samfunnsutvikling; Privat-/offentlig samarbeid	Oppstart vinteren 2025
Reguleringsplan for Lindvollheia 2 (B1 i kommuneplanen)	Ny plan	Plan og samfunnsutvikling	Oppstart 2025

Temaplan for frivillighet (basert på kommunens frivillighetserklæring og en lokal frivillighetspolitikk)	Ny plan	Plan og samfunnsutvikling/ Frivilligsentralen	Oppstart januar 2025.
Helhetlig boligstrategi, som inkluderer boligsosial handlingsplan	Ny/Revidering	Plan og samfunnsutvikling/ Helse og omsorg/ Kommunalteknikk	Oppstart 2025
Kulturminnevernplan	Oppgradering/ utvidelse	Plan og samfunnsutvikling	Oppstart 2025
Handlingsplan for å oppdage, håndtere og følge opp vold i nære relasjoner	Oppgradering/ justering	Barneverntjenesten/ Ledergruppa	Oppstart 2025
Plan for miljørettet helsevern	Ny plan	Kommuneoverlege/ Oppvekst/ Arbeidsgruppa for folkehelse/ Ledergruppa	Oppstart 2025
Vedlikeholdsplan for kommunale bygg	Ny plan	Kommunalteknikk	Oppstart 2025
Utbedringsplan kommunale veier	Ny plan	Kommunalteknikk	Oppstart 2025
Handlingsplan mot barnefattigdom	Ny plan	Ledergruppa/ Tverrfaglig arbeidsgruppe	Oppstart 2025/2026
Kommunedelplan for naturmangfold	Ny plan	Plan og samfunnsutvikling	Oppstart 2026
Plan for likestilling, inkludering og mangfold	Ny plan	Ledergruppa/ Arbeidsgruppa for folkehelse	Oppstart 2026
Reguleringsplan Brokelandsheia øst (BA2 i ny kommuneplan)	Ny plan	Plan og samfunnsutvikling; Privat-/offentlig samarbeid	Oppstart 2026
Plan for oppgradering/ utvikling av møteplasser	Ny plan	Plan og samfunnsutvikling/ Forebyggings- tjenesten i helse og omsorg	Oppstart 2026/2027
Kommunedelplan for klima og energi	Revidering/ oppdatering	Plan og samfunnsutvikling	Oppstart 2027
Reguleringsplan for lokalsenteret i Kirkebygda (S1 i ny kommuneplan)	Ny plan	Plan og samfunnsutvikling	Oppstart 2027
Tiltaksdelen i Utviklingsplanen for Brokelandsheia (2009-2029)	Justering/ Oppdatering	Plan og samfunnsutvikling, i samarbeid med næringssjefen	Gjennomføres årlig, ifm budsjettarbeidet

Om det står flere personer/enheter i rubrikken for ansvar, så er det den som står først som har ansvar for å ta initiativ til planoppstart, og koordinerer arbeidet.

I tillegg har vi overordnet risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS), [ROS-analyse for Brokelandsheia](#) og beredskapsrelaterte planer iht. opplisting i kap 5.2.

Vi avventer behandling i Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD), basert på innsigelsen til Statens vegvesen (SVV) på BA1b i nylig vedtatt kommuneplan, på Brokelandsheia nord, før vi setter i gang arbeidet med å revidere områdereguleringa for Brokelandsheia. Denne er derfor ikke lagt inn i listen ovenfor her.

[Lokal jordvernsstrategi er ikke en plan. Denne står derfor ikke opplistet, men det skal utarbeides en lokal jordvernstrategi i fellesskap med Risør kommune. Dette ble vedtatt i begge kommunestyrer i november 2024. Strategien skal være slutført og oversendt Landbruksdirektoratet innen 31.mars 2026.](#)

Oppstartstidspunktene som er satt opp, er veiledende. Da kommunen har få planressurser, vet vi at ting kan oppstå og at noe planarbeid derfor må forskyves. Men vi har en målsetning om å følge oppsatt liste.

Vi vil løpende vurdere om vi trenger å utarbeide tiltaksplaner/handlingsplaner knyttet opp mot satsingsområder, i tråd med lokalpolitikernes signaler.

6.3 Tilleggsinfo om diverse prioriterte planer

Reguleringsplaner

Dette er planer som er lovpålagt for å kunne utvikle og bygge ut et område. Gode reguleringsplaner er med på å skape både bosteds- og næringsattraktivitet i kommunen.

Kommunedelplan for trafiksikkerhet

Trafiksikkerhetsplanen må holdes jevnlig oppdatert, for å holdes aktuell. Søknader om trafiksikkerhetsmidler og prioritering av ulike tiltak på fylkesveinettet er betinget av at kommunen har en oppdatert plan for trafiksikkerhet. I tillegg har kommunen et mål om å bli trafiksikker kommune. Trafiksikkerhetsplanen vil være et viktig grunnlagsdokument i dette arbeidet.

Kommunedelplan for klima og energi

Gjerstad kommunes klima- og energiplan (2020-2032) er en sektorovergripende temaplan, som har skullet fungere som underlag for alle beslutninger som berører energi- og klimaspørsmål i kommunen. Iht. miljødirektoratet kan kommunens klima- og energiplan utarbeides som en tematisk kommunedelplan, eller den kan innarbeides i kommuneplanen. Vi mener klima- og miljøspørsmål er såpass altomgripende, så ny plan vil derfor bli utarbeidet som en tematisk kommunedelplan.

Vi har en god, men kanskje litt for vidløftig klima- og energiplan for en så liten kommune som Gjerstad er. Her ligger mange gode intensjoner, og spesielt handlingsdelen (kap. 7), er spekket med gode tiltak. Det vi ser er at vi ikke har kapasitet til å følge opp alt, og at det stor forskjell på følelsen av eierskap til planen, fra enhet til enhet.

Vi ønsker i denne kommunestyreperioden å få til større utstrekning av medvirkning, slik at alle enhetene får en følelse av å eie planen sammen. Vi ønsker også å konsentrere tiltaka våre til noen få fokusområder, slik at det vi gjør kan gjøres skikkelig, og faktisk gir effekt.

Kommunedelplan for naturmangfold

Dette er en strategisk plan som både skal gi oversikt over naturmangfoldet i kommunen, prioritere arealbruk, identifisere og gi føringer for viktige og verdifulle naturverdier/ naturområder og prioritere tiltak. Den skal ta hensyn til naturverdier av både nasjonal, regional og lokal betydning. Planen skal sette fokus på naturmiljø og naturfokuset bærekraft.

Målet med planen er ikke bare at kommunen skal få bedre kjennskap til hvilke naturverdier som finnes, men at dette også skal bli kjent for flere.

Strengt tatt burde denne planen vært utarbeidet før kommuneplanens arealdel, for å bedre kunne foreta interesseavveininger, men ved å få denne på plass nå, så har vi i hvert fall et grunnlag før neste revidering av kommuneplanen.

Helhetlig boligstrategi og boligsosial handlingsplan

I de senere år har kommunens boligsosiale arbeid i større grad vært samordnet internt mellom enhetene i kommunen, og i samarbeid med de andre kommunene øst i Agder gjennom felles deltakelse i Husbankens kommuneprogram «Bolig for velferd», i perioden 2016-20. Målet med den sosiale boligpolitikken, er å forebygge at folk får boligproblemer, og gi hjelp og støtte slik at alle klarer å skaffe og beholde egen bolig. Det å hjelpe flere til å kunne eie sin egen bolig, gjennom «leie til eie»-prinsippet er en del av det boligsosiale arbeidet som er en «vinn-vinn»-ordning både for kommunen og den som får mulighet til å kjøpe bolig.

Med demografiutviklingen som er i landet, og enda mer fremtrådt i Gjerstad kommune, så er vil det være nyttig for kommunen å tenke nytt rundt boligpolitikken. Et viktig grep for å møte demografiutfordringene, er bl.a. å se på muligheten for nye boformer. F.eks. kan det å gå fra «eie til leie» og fra stor enebolig over flere plan til leilighet, eller et mindre hus på ett plan, eller et bokompleks med heis, være en vei å gå. Samtidig kan en se på samlokalisering, felleseie av utstyr og funksjoner og ikke minst boligplassering.

Vi ønsker å sette fokus på sosial bærekraft i arbeidet, og tenker derfor det er formålstjenlig å se den sosiale boligpolitikken i sammenheng med boligstrategiske grep.

Temaplan for frivillighet – lokal frivillighetspolitikk

Frivilligheten har en egenverdi og frivillig aktivitet er i seg selv et gode. Frivilligheten er en sterk og uavhengig sektor. Samtidig fyller frivilligheten viktige funksjoner som gagnar samfunnet.

Organisasjonene er:

- demokratiskoler og kanaler for påvirkning
- arenaer for inkludering, utvikling av fellesskap og bygging av tillit
- kulturbærere og kulturformidlere
- innovatører, pionerer og samfunnsbyggere
- samarbeidspartnere i beredskapen og helse- og velferdsproduksjonen
- nærmiljøbyggere som skaper tilhørighet, varme og aktivitet i lokalsamfunnene
- bidragsyttere til bedre folkehelse
- pådrivere for gode arenaer for idrett og kulturaktivitet

Frivillige organisasjoners kapasitet, gjennomslagskraft, aktivitetstilbud og resultater styrkes gjennom økt samarbeid og koordinering. Målet er at vi sammen skal utvikle en frivillighetspolitikk som styrker samarbeidet og som er til det beste for samfunnet.

Et av målene i regionplan Agder 2030 er at byer, tettsteder og bygdesentra har «*gode og inkluderende bomiljøer og møteplasser*». Videre har regionplanen et mål om at «*alle*

innbyggere opplever å ha god tilgang til et bredt spekter av kultur- og idrettstilbud i nærområdet». Dette kommuniseres også gjennomgående i kommuneplanens samfunnsdel, og kan blant annet oppnås ved å få et til et godt og fruktbart samarbeid mellom kommunen og frivillig sektor. Det vil være konstruktivt å ha kontinuerlig fokus på å følge utviklingen i samfunnet og tilpasse til ønsker og behov som innbyggerne har. F.eks. det at det nå jobbes med å få på plass en frisbeegolf-bane, som er et sterkt ønske blant kommunens ungdommer.

Sektorplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet

Gjerstad kommune har i dag en sektorplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet (2017-2021). Pga. kapasitet har revidering av planen vært satt på hold, men planens handlingsprogram fornyes årlig. Det er et minstekrav for å kunne få statlige spillemidler til bygg og anlegg. I tillegg har kommunen i 2022/2023, i samarbeid med Friluftsrådet Sør, kartlagt viktige friluftsområder i Gjerstad.

Inneværende kommunestyreperiode skal planen revideres i sin helhet. Fylkeskommunen har gitt innspill på at det er viktig at kommunens politikk på området, drøftes i planen. Vi vil ta med oss dette i arbeidet. Samtidig skal vi jo også utarbeide en egen frivillighetspolitikk og i den forbindelse en temaplan for frivillighet, som handler mye om politikk på dette feltet.

Vi vil også fremover se på muligheten for og vurdere statlig sikring av viktige friluftsområder i kommunen.

Kulturminnevernplan

Regionplan Agder 2030 fastslår at det er «*viktig å ha fokus på kulturminner for å bevare Agders historie, bygge identitet og skape verdier.*» Kommunestyret vedtok Gjerstad kommunes første kulturminnevernplan i desember 2019. I handlingsplanen er det klart definert hvilke kulturminner som skal prioriteres innenfor valgt fokusområde; kulturminner langs sentrumsnære turstier, turstier i tilknytning til og rundt Eikelands verk og Holmen gård og kulturminner fra andre verdenskrig.

Det er i denne kommunestyreperioden lagt opp til at vi skal utvide kulturminneplanen med nye tema, i samarbeid med eksterne aktører i lokalsamfunnet. Et tema som skal være med, er områder for bevaring av kulturmiljø. Dette ble bestemt gjennom arbeidet med å få godkjent kommuneplanen 2024-2036.

For eksisterende del av planen, er det nødvendig med en oppgradering/justering og en oppdatering av handlingsdelen.

Plan for likestilling, inkludering og mangfold

LIM-planen er en [regional plan for likestilling, inkludering og mangfold på agder 2015-2027](#). Den er en plattform for felles, systematisk handling for å styrke likestillingen og bedre levekårene på Agder. LIM-planen er en bred likestillingsplan som tar hensyn til kjønn, etnisitet, funksjonsevne, alder, religion/livssyn, seksuell orientering/ kjønnsidentitet/ kjønnsuttrykk og sosial bakgrunn. I planperioden foreslås at det utvikles en lokal LIM-plan for Gjerstad, som blant annet tar for seg vårt felles ansvar for arbeidet med mottak og inkludering av flyktninger, samt andre aspekter ved tematikken likestilling, inkludering og mangfold.

Handlingsplan mot barnefattigdom

Fattigdom og levekårsutfordringer er komplekse problemstillinger som ofte handler om mer enn inntektssituasjonen i familien. Utfordringene har ikke kun én årsaksforklaring, og ansvar for løsninger og tiltak fordeler seg over flere fagområder, sektorer og tjenester. Derfor er det nødvendig med en bred og helhetlig tilnærming til fattigdomstematikken. En helhetlig og

systematisk tilnærming med godt samarbeid mellom tjenester kan på sikt bidra til å lette på konsekvensene fattigdom har for utsatte barn og unge.

Gjerstad har en mye høyere andel barn prosentvis, som lever i familier med vedvarende lavinntekt enn både Agder og landet for øvrig. Dette vil derfor være en konkret plan som setter et viktig tema på agendaen, og som også bygger opp under det fokuset Gjerstad har satt for denne kommunestyreperioden.

Plan for forebygging av omsorgssvikt og adferdsvansker hos barn og unge – handlingsdelen

I ny barnevernslov, også kalt «oppvekstlov», som trådte i kraft i 1. januar 2023, er det lovpålagt å lage en slik plan.

Kommunen driver allerede mange tiltak knyttet til tidlig innsats og forebyggende arbeid mot barn og unge. Denne planen er spisset inn mot forebygging av omsorgssvikt og adferdsvansker. Vi har forsøkt å lage en plan som systematiserer og tydeliggjør for alle hva som gjøres nå, hvem som har ansvar for hva og hvilke typer samarbeid vi har, samt at vi sier noe om risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer.

Gjennom arbeid med handlingsdelen vil vi evaluere de tiltaka vi har, se på hva som finnes av forsknings-, kunnskaps- og erfaringsbaserte tiltak som virker, og gjennom det utkrystallisere hvilke tiltak vi skal fortsette med og evt. videreutvikle, hvilke tiltak vi evt. bør starte opp med og hvilke tiltak vi evt. skal slutte med.

Formålet med planen er å sette trykk på kommunens helhetlige innsats og få på plass tiltak som faktisk virker, slik at disse barna og ungdommene kan få den hjelpen de trenger for å mestre eget liv.

Handlingsplan for å oppdage, håndtere og følge opp vold i nære relasjoner

Å handle i saker som omhandler vold og seksuelle overgrep er tøft, men svært viktige og helt essensielt for den det gjelder. Det er derfor nødvendig å ha en plan som er praksisnær, og som gir støtte til de enkeltpersoner, faggrupper, enheter og instanser som jobber med dette.

I utgangspunktet ser vi at det kun er behov for en oppgradering og justering av denne planen.

Plan for miljørettet helsevern

Kommunen skal arbeide for å fremme folkehelse og bidra til å sikre befolkningen mot faktorer i miljøet; både fysiske, biologiske, kjemiske og sosiale miljøfaktorer, som kan ha negativ innvirkning på helsen (jf. Folkehelseloven og flere andre forskrifter). Dette gjelder for all kommunal og offentlig virksomhet, men det skal også settes krav til private aktører som leverer div. tjenester i kommunen. Men det er her viktig å påpeke at folk også har et ansvar for eget liv.

Tiltaksplan – handlingsdelen av Utviklingsplanen for Brokelandsheia

Utviklingsplanen for Brokelandsheia ble utarbeidet i 2009, og det har skjedd mye på Brokelandsheia siden den gang. Målsetningen om å ha en hyppig tiltaksfrekvens i utviklingen på Brokelandsheia, har vist seg å ikke være gjennomførbar. Det har vært utfordrende å finne økonomi til å gjennomføre vedtatt tiltaksdel av utviklingsplanen. Det vil være en nyttig øvelse å revidere denne tiltaksdelen årlig, i samarbeid med at vi jobber med budsjettet. Sånn sett er det større sjanse for at vi faktisk klarer å gjennomføre det vi planlegger.

Plan for oppgradering/ utvikling av møteplasser

En av tinga kommunen scorer lavt på både i folkehelseundersøkelsen for de over 18 år og Ungdata-undersøkelsen, er allsidige, trygge og trivselsskapende møteplasser i nærmiljøet. Ungdomsrådet er svært opptatt av å få på plass flere gode møteplasser, og da spesielt i tilknytning til Aktivitetshuset og tilgrensende områder, og på Brokelandsheia. De vil gjerne ha en plass «å henge» også ute på Brokelandsheia, med mulighet for aktivitetsskapende elementer.

Hovedplan for vann og avløp

Formålet med denne planen er å sikre innbyggerne trygt og godt drikkevann, en miljømessig forsvarlig håndtering av avløp og en framtidsrettet kapasitet for begge deler. Gjerstad kommune arbeider kontinuerlig med oppgradering og optimalisering av driften av infrastrukturen i vann- og avløpssektoren. Planen skal belyse behov for fremtidige oppgraderinger og nødvendige investeringer, slik at Gjerstad kommune kan drifte vann og avløp iht. gjeldene lovverk, og med en fornuftig økonomi. Den skal også beskrive mål og muligheter for flere abonnenter.

Dette er også en viktig plan for beredskapsarbeidet i kommunen, og må henge sammen med kommunens beredskapsplan for vannforsyning.

Vedlikeholdsplan kommunale bygg

Registrering av behov for langsiktig drift og vedlikehold av kommunale bygg.

Utbedringsplan kommunale veier

Langsiktig plan som tar for seg utbedringer, nybygging og eventuelt nedklassifisering.